

PÍSEMNICTVÍ STAROSLOVĚNSKÉ

Počátky staroslověnského písemnictví v našich zemích souvisí s kulturní činností Konstantina a Metoděje, která začala r. 863 jejich příchodem na Velkou Moravu. Tehdy v souvislosti s přijetím křesťanství byly k nám uvedeny i první slovanské knihy. Po zániku Velkomoravské říše v prvním desetiletí 10. století udržovalo se staroslověnské písemnictví v přemyslovských Čechách vedle písemnictví latinského.

Literatura období velkomoravského byla neobyčejně bohatá; vedle překladové literatury náboženské (biblických a bohoslužebných textů, životů svatých) a právnické byly tu také spisy původní, na př. básnické skladby jako *Proglas* (veršovaná předmluva k evangeliu) a spisy historickónáboženské s apologetickým zaměřením (sem patří hlavně *Život Konstantinův* a *Život Metodějův*). Z literatury období přemyslovského jsou nejvýznamnější skladby o českých světcích (*Život sv. Václava*, *Život sv. Ludmily* a *kánon ke cti sv. Václava*). Z latiny byla mimo jiné přeložena do staroslověnštiny Gumpoldova latinská legenda o sv. Václavu (t. zv. *Druhá staroslověnská legenda svatováclavská*), dále *legenda o sv. Vitu*, soubor *homilií Řehoře Velikého* (t. zv. *Besedy*), různé modlitby a jiné.

Staroslověnské písemnictví v našich zemích mělo své zvláštnosti jazykové (do staroslověnštiny pronikaly t. zv. bohemismy) i ideologické. Po stránce ideologické je základním znakem staroslověnské literatury, určené pro naše země, prostupování prvků východních a západních. Překládalo se nejen z řečtiny, ale také z latiny, zejména v období přemyslovském. Většina památek z období přemyslovského se zachovala jen v staroruských prepísech.

Z rukopisů psaných přímo u nás se zachovaly jen dvě hlaholské památky, *Kyjevské listy* (z 10. století) a *Pražské zlomky* (z 11. století). Překlad liturgického textu, který je zachován v Kyjevských listech a byl rovněž pořízen z latinského originálu, pochází pravděpodobně ještě z doby velkomoravské.

Staroslověnské písemnictví bylo v Čechách pěstováno až do konce 11. století, kdy dochází k potlačení slovanské bohoslužby i v Sázavském klášteře založeném r. 1032 – jako středisko staroslověnské vzdělanosti – pod patronací českého panovníka. Při násilném potlačování slovanské bohoslužby byly také soustavně ničeny slovanské knihy. Proto je zachováno tak málo ze slovanských rukopisů, jež v našich zemích vznikly. – Slovanská liturgie byla později obnovena za Karla IV. v Emauzském klášteře v Novém Městě pražském. V tomto období vznikly i české památky psané charvátskou hlaholicí i několik překladů z češtiny do církevní slovanštiny v úpravě charvátské.

STAROSLOVĚNSKÉ EVANGELIUM A ŽALTÁŘ

Naše ukázka evangelního textu je vzata z *kodexu Zografského* a ukázka žaltáře z *kodexu Sinajského*; oba rukopisy psané hlaholicí pocházejí z 11. století a vznikly někde v bulharskomakedonském prostředí jako opisy překladů z období velkomoravského. Původní znění není tu již zachováno úplně věrně; cyrilometodějské texty byly v balkánském prostředí různě upravovány po stránce jazykové vlivem nového prostředí i časového vývoje a také po stránce textové podle oficiálních byzantských textů.